

HORIZON-TAAL

november - december 2025

Jaargang 57 - nummer 335

**Duits-Belgische samenwerking in Schleiden
Esperanto en vrede in Meseu
Esperanto brengt troost in Tanzania en Cuba**

INHOUD

Ten geleide	3
Esperanto en vrede in Mese.....	4
Waarom ik Esperanto gebruik.....	6
Een Duits-Belgisch Benelux-congres	7
Comenius in de heide	10
Esperanto-periodieken in de Erfgoedbibliotheek (B-D)	14
Dwalen met La Erikejo door Nederlands oudste stadspaleis	16
Verrijk je Esperanto - 6	19

Foto op de voorpagina (Julien Vast).

Door de lokale harmonie Sainte-Cécile uit Gemmenich gaat de aanwezigheid van esperantisten bij het drielandenpunt tijdens het Ge-Beneluksa Kongreso niet onopgemerkt voorbij (zie blz. 8).

Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond vzw

57ste jaargang november-december 2025. Verschijnt de 1ste van elke oneven maand.

Overname van artikelen is vrij op voorwaarde dat de bron wordt vermeld en een exemplaar aan de redactie wordt gestuurd.

Hoofdredacteur: Piet Glorieux horizon.taal@esperanto.be www.esperanto.be/horizontaal

Tekstopmaak: Joost Vander Bauwhede joost.bauwhede@gmail.com

Proeflezen: Kris Panis

Werkten mee aan dit nummer: Marylin Droog, Cyreen Knockaert, Lode Van de Velde

Administratie en verantwoordelijke uitgever

 Vlaamse Esperantobond vzw • Lange Beeldekenstraat 169, BE-2060 Antwerpen

 03 234 34 00 admin@fel.esperanto.be www.esperanto.be/fel/nl

BE0419 028 122 • RPR Antwerpen • KBC: IBAN BE31 4025 5105 3155, BIC: KREDBEBB

Abonnement: 30 euro per jaar (6 nummers)

Advertentietarieven:

	1-malig	3-malig*	6-malig*
1/1 pagina	257	625	1000
1/2 pagina	150	375	600
1/3 pagina	110	275	440
1/4 pagina	80	200	320
1/8 pagina	55	140	220
1/12 pagina	30	75	120

Alle prijzen zijn in euro.

* Inlassing van 3x dezelfde advertentie van een drukklaar geleverd exemplaar.
Btw-tarief van 21% op deze tarieven.

TEN GELEIDE

In Vlaanderen hebben grote delen van de bevolking nooit van Esperanto gehoord (hoewel mensen die er voor de eerste keer van horen het dikwijls een “fascinerend idee” vindt).

Hoe kunnen we dat veranderen? Misschien moeten we ons eerst afvragen welk soort beweging we willen zijn. Een “club”, d.w.z. een groep mensen die voornamelijk geniet van wat er bestaat aan Esperanto-cultuur, er een klein beetje aan bijdraagt maar die cultuur weinig naar buiten brengt? Of een basisbeweging die “politiek” actief is op het gebied van taalrechten en gelijkwaardige communicatie waarbij we de Esperanto-beweging gebruiken als voorbeeld van hoe een dergelijke communicatie mogelijk is? Of een “community” die de positieve energie van verbindende communicatie uitstraalt via de taal van de vriendschap?

De volgende vraag is hoe we dat doen? Met grootschalige evenementen (zoals een Wereldcongres 2028 in Luxemburg waarover alle leden zijn bevraagd) of als een kleinschalige basisbeweging die van onderaf “rebellet” tegen het huidige talensysteem.

Sowieso zullen we meer moeten naar buiten treden. Hoog tijd om daaraan te beginnen!

Piet Glorieux

ZAMENHOFFESTO Antwerpeno
sabato la 13-an de decembro 2025
10:00 - 18:00 (aŭ pli poste...)

Ci-jare antverpena klubo La Verda Stelo organizas la tutbelgian Zamenhoffeston. En restaurita salono el 1880 en eksa Stuivenberg-hospitalo, ni flegos vin per bona mango, koncerto de Kajto, libroservo kaj vasta ebleco babili kun la aliaj.

En la vespero, por tiuj kiuj volas/povas, ni translokiĝos al nia propra apuda sidejo por pliaj surprizoj kaj etoso!

Kotizo ĝis 13-a de novembro estas € 55 (infanoj ĝis 12j la duono), poste +5€. Aliĝu ĉe esperanto-antwerpen@esperanto.be (nomo, nombro, mango vianda, vegetara aŭ vegana); aliĝo validas post giro al BE60 9792 1479 3670, nome de La Verda Stelo, Antwerpen

venu VENU por unika okazaĵo en unika loko !!

BEST-studsemajnfino – 20-22 februari 2026

Vergeet niet in te schrijven voor het BEST-studieweekend. Natuurlijk verwelkomen wij absolute beginners maar ook ervaren Esperantogebruikers kunnen in de hoogste groep nog zaken opsteken.

Info en inschrijving via het formulier op eventaservo.org.

Maak gebruik van de korting tijdens de eerste inschrijvingsperiode. Vanaf 14 december komt er 10 € bij.

MESEN – Peace Village – tentoonstelling “Weerstaan aan oorlogspropaganda” van woensdag 25 februari tot en met woensdag 11 maart

In samenwerking met Peace Village in Mese.

Opening voorzien op woensdag 25 februari om 19.30 uur.

Zie “Uit in Vlaanderen” en affiche op blz. 4.

ESPERANTO EN VREDE IN MESEN

Over de tentoonstelling “Oorlogspropaganda weerstaan”. hebben we al in het januarinummer bericht. De tentoonstelling was op uitnodiging van lokale esperantisten al op verschillende plaatsen in Wallonië te zien. Nu zal zij ook te bezichtigen zijn in Peace Village te Mese.

Mesen is een symbolische locatie daarvoor. In de kleinste stad van België bevindt zich het Ierse Vredespark met de Ierse vredestoren. Het park is een project van de Ierse organisatie “A Journey of Reconciliation”. Het werd aangelegd van juli tot november 1998 door jongeren uit Noord-Ierland en de Ierse republiek, als een symbool van vrede en verzoening.

Peace Village

De aanwezigheid van het Vredespark en de “International School for Peace Studies (ISPC)”, opgericht in 2001, waren twee belangrijke factoren die bijdroegen aan de oprichting van Peace Village, dat in 2006 werd geopend. De Noord-Ierse organisatie ISPC heeft als doel jongeren van over het hele Ierse eiland samen te

brengen in Mese, de plaats waar hun voorouders zij aan zij vochten in de Eerste Wereldoorlog.

Enkele jaren later werd de opdracht van Peace Village herschreven. De organisatie zou zich openstellen voor iedereen die wil verblijven in de Westhoek, met speciale aandacht voor de herdenking van de Eerste Wereldoorlog en Vredeseducatie.

Peace Village ontving me met open armen toen ik het voorstel deed om de tentoonstelling samen met de Vlaamse Esperantobond te organiseren. De tentoonstelling zal lopen van 25 februari tot en met 11 maart en de opening is voorzien op woensdag 25 februari met een interessant programma (zie illustratie). Peace Village hoopt om er een aantal scholen te kunnen verwelkomen met een educatief programma aansluitend bij de tentoonstelling.

Esperanto

Maar wat heeft deze tentoonstelling met Esperanto te maken? Oorlogspropaganda doorzien, twijfelen aan het grote gelijk van één partij en proberen de belangen van alle partijen te begrijpen, hebben

OORLOG & PROPAGANDA WEERSTAAN

**WOENSDAG 25 FEB '26 - 19U30
MESEN PEACE VILLAGE**

Voordracht door Em. prof. ANNE MORRELI	Het geheel wordt muzikaal omlijst door RIK DECRAMER & friend
--	---

Ter gelegenheid van de opening van de tentoonstelling
OORLOGSPROPAGANDA WEERSTAAN
Elementaire principes van oorlogspropaganda aangemaakt door

Na de voordracht volgt een vredesdrink
Toegang gratis

De tentoonstelling loopt van 25 februari tot en met 11 maart '26 in Peace Village te Mese
en is een organisatie van

met medewerking van

veel met (internationale) communicatie te maken. Communicatie op voet van gelijkheid, zoals wij esperantisten bepleiten. Niet voor niks waren belangrijke pacifisten aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog esperantisten of omgekeerd. Niet voor niks werd Esperanto door Hitler en Stalin als een “gevaarlijke taal” bestempeld omdat esperantisten zich via Esperanto een meer genuanceerd beeld konden vormen van de realiteit.

Ook vandaag kan Esperanto nog een bijdrage leveren aan vrede. Zoals Marc van Oostendorp het enkele maanden geleden verwoordde: “Nu we gedwongen zijn de wereldorde opnieuw in te richten, zouden we kunnen proberen die wat eerlijker en democratischer vorm te geven. .../... Taalkundig gezien moet zo’n wereldorde in de eerste plaats gebaseerd zijn op meertaligheid. Niet alleen het dominante Engels verdient respect. .../... Natuurlijk is het soms nodig een gemeenschappelijke taal te hebben die iedereen spreekt, zowel binnen Europa als op nog grootschaligere internationale niveaus. .../... Een

taal waarin, zoals Zamenhof zei, “Russen niet met Polen samenkomen, of Fransen met Engelsen, maar mensen met mensen” .../... een taal die de wereld kan verbinden in plaats van verdelen.

Activiteiten rond “Esperanto en vrede”

In overeenstemming met een beslissing van de Algemene Vergadering van de Vlaamse Esperantobond van 30 november 2024 werkt ondergetekende mee aan de organisatie. Maar bovendien willen we er – gezien de link tussen Esperanto en vrede – een mini-tentoonstelling “Esperanto en vrede” aan koppelen met de hulp van IEspA. Ik ben de tentoonstelling volop aan het voorbereiden.

Je kan alle informatie over de diverse activiteiten vinden op [Uit in Vlaanderen](#).

Wij hopen dat veel mensen de tentoonstelling bezoeken... en dat veel mensen kennismaken met Esperanto of er een beter beeld van krijgen.

Natuurlijk bent u ook van harte welkom!

Piet Glorieux

De nieuwe kalender van Movado sen Nomo 2026 is uit, met een inspirerende spreuk voor elke maand plus bijgaand tekstje, plaats om afspraken te noteren en een planningskalender voor 2026.

Bestellen kan via de webwinkel van FEL (<http://retbutiko.be/ero/k2026>) of door overschrijven van **12 €** x aantal kalenders + **3,5 €** verzending, op rekening van Movado sen Nomo: **BE75 9796 0877 6651**. Info: Lode Van de Velde - lodchjo@yahoo.com

WAAROM IK ESPERANTO GEBRUIK

Mijn antwoord op die vraag is: "Ik droomde ervan om mensen uit de hele wereld te ontmoeten en ze al reizend beter te leren kennen, bijvoorbeeld door deel te nemen aan internationale bijeenkomsten of gebruik te maken van Pasporta Servo."

Maar... ik had helemaal niet gedacht aan de consequentie...

In Tanzania, tijdens het Wereldcongres van 2024, wilden Eric Nemes en ik de ontwikkelingsprojecten van *Iles de Paix* [NL. – Vredeseilanden] gaan bekijken. Dit is een Belgische organisatie die landbouwprojecten in Arusha ondersteunt. Het bezoek was mogelijk dankzij drie mensen die ons vergezelden. Achteraf correspondeerden we met hen, maar we verloren contact.

Tot nu... Plots, in slechts enkele dagen, veranderde Tanzania in een chaotisch land: op 31 oktober werden meer dan 700 mensen gedood; het leger is overal aanwezig en zaait terreur onder de bevolking. Ik stuurde snel een steunbetuiging naar deze vrienden en vijf dagen later reageerden ze elk apart: zij en hun familie zijn nog in leven, maar ze zitten opgesloten in hun huis in een ondraaglijke situatie: ze riskeren te sterven van honger, zonder voedsel of andere levensmiddelen. Ik legde hen uit dat het gevaarlijk kan zijn om informatie over de situatie te verspreiden en vroeg hen om hun berichten te verwijderen. Ze begrepen het meteen. Ik hoop dat je begrijpt dat we geen foto's van hen kunnen publiceren.

Als gastvrouw van Pasporta Servo verwelkomde ik Guillermo uit Cuba. Hoewel hij ook deelnam aan het Wereldcongres in Brno, had ik hem daar niet ontmoet. Hij wilde zijn reis verderzetten door in september een paar dagen bij mij in België te verblijven voordat hij naar huis terugkeerde, waar zijn vrouw en twee tienerkinderen op hem wachtten.

Tot nu... Ik was verrast door een mail van hem waarin hij ongerust meldde dat orkaan Melissa op 28 oktober zijn stad zou aandoen. Ik antwoordde: "Wees sterk. Zorg goed voor jezelf en je gezin. Volg de veiligheidsinstructies zorgvuldig op. Stel je kinderen gerust: als jullie van elkaar gescheiden raken, spreek dan af op een droge en veilige plek waar jullie hulp zullen krijgen. Leer ze hoe ze in zo'n situatie moeten reageren." Hij bedankte me voor mijn advies en

daarna verloren we het contact. Via kaarten volgde ik de situatie in Cuba op en vernam ook dat er internationale hulp (voornamelijk uit Venezuela) was aangekomen. Uiteindelijk kreeg ik bericht dat iedereen veilig was, maar dat alles verwoest was (door windstoten tot 283 km/u).

Toen ik ooit besloot Esperanto te leren, had ik nooit gedacht dat ik me zo verbonden zou voelen met mensen die aan de andere kant van de wereld wonen, en vooral met hun grote ellende. Het is niet gemakkelijk om te aanvaarden dat er niets anders op zit dan hen je medeleven te tonen. Soms denk ik dat ik misschien liever in mijn illusies zou blijven hangen.

En jij, waarom heb jij Esperanto geleerd?

Marylin Droog
11 november 2025

Advertentie

LEER NU ESPERANTO
(en 150 andere talen)
met de uTalk APP

Bewezen
leermethode die op
elk platform werkt

Makkelijk in
gebruik en maakt
leren leuk

Leer vanuit een van
de 150 beschikbare
talen

Vergelijk je uitspraak
met die van twee
moedertaalsprekers
(man + vrouw)

65 thema's

Geschikt voor
beginners en
gevorderden

Ook voor scholen,
organisaties en
bedrijven, dankzij
de 'Klaslokaal'-app

Niet gratis, wel
(te) goedkoop

Ga naar: www.lingvejo.com/eo
of contacteer: rob@cdline.be
Tel +32 485 53 53 37

EEN DUIITS-BELGISCH BENELUX-CONGRES

In het teken van grenzen

Wellicht voor de eerste keer in de Belgische Esperantogeschiedenis vond er een gemeenschappelijk Duits-Belgisch Esperantocongres plaats. Het was een klein avontuur om in Gemünd, een plaatsje net over de Belgische grens in de Duitse Eifel, te geraken, maar het loonde meer dan de moeite.

Het congres was een initiatief van onze Waalse Esperantovrienden samen met de Duitse esperantisten, en het bleek een schot in de roos: interessante voordrachten, cursussen door onze beste *instruistoj*, workshops, leerrijke uitstappen, een concertprogramma met nieuwe en minder nieuwe namen en... veel nieuwe gezichten.

Alles was tot in de puntjes verzorgd. Een gebouw met praktische zalen, comfortabele kamers, een mooi verzorgd *kongreslibro* en zelfs een korting op het inschrijvingsgeld. Men was erin geslaagd om een Erasmus+-subsidie binnen te halen voor dit grensoverschrijdend initiatief.

Het was verfrissend om veel nieuwe gezichten te zien op een “binnenlands” Esperanto-evenement. Vele Vlaamse esperantisten zijn vaste gast op een van de gekende nieuwjaars- (NoRo, Lüminesk) en paasbijeenkomsten en zagen er vrienden en kennissen terug. Voor ondergetekende, die geen regelmatige deelnemer is aan Duitse bijeenkomsten, was de aanwezigheid van veel Duitse *samideanoj* een interessante en leuke ervaring. Ik kon er ook wat reclame maken voor de tentoonstelling rond Esperanto en Vrede, volgend jaar in Mesen (zie blz. 4).

Oorlogspropaganda, gelinkt aan vrede, was het thema van enkele programmaonderdelen. Je kon er de tentoonstelling “Weerstaan aan oorlogspropaganda” van het Belgische War Heritage Institute bekijken en er was ook een gesmaakte voordracht door em. prof. Anne Morelli, auteur van het boek waarop die tentoonstelling is gebaseerd. Wat ik ook heel bijzonder vond, was dat men de ondertussen 82-jarige Ulrich Lins,

Door Esperanto werd het drielandenpunt tijdelijk vierlandenpunt (Foto: Paul Kerris)

De plaatselijke harmonie speelt "La amikejo" (Foto: Justin Vast)

auteur van de bestseller *La Danĝera Lingvo*, bereid had gevonden om een lezing te geven. Hopelijk moet er geen *La Danĝera Lingvo 2.0* komen. Jammer voor de bekendheid van Esperanto misschien, maar autocratische leiders zullen zich niet bezighouden met het verbieden van een taal: ze hebben andere (technologische) middelen om informatie-uitwisseling te verhinderen.

Daarnaast heb ik ook een interessante lezing bijgewoond over hoe wij als esperantisten iets kunnen doen met stedenverbroedering. De ervaringen in Darmstadt waren redelijk indrukwekkend, anderzijds vrees ik dat de glorie van de stedenverbroederingen voorbij is gezien de besparingen en misschien wel gezien de groeiende xenofobie.

Een Russische deelnemer, Aleksej Salomatov, vertoonde enkele films van zijn hand. Tijdens een ervan volgt hij de Finse esperantiste Raita Pyhälä, een aparte figuur voor wie haar ooit ontmoet heeft. In de film "De Zomer van Sigrid" bekijkt hij de Esperantowereld door de ogen van het zesjarige meisje Sigrid, een *denaska* esperantiste. In de film figureren onze eigen Eddy en Ella. De derde film die hij vertoonde, is een hommage aan de Russische opposant Alexej Navalny, die vorig

jaar in onduidelijke omstandigheden overleed in een Russische gevangenis. In de woorden van de cineast gaat het over "moedige mensen die het, ondanks intimidatie, aandurften om Alexej, een echte nationale patriot, de laatste eer te bewijzen".

Het luik informatie voor niet-esperantisten was eerder beperkt. In Gemünd, een deelgemeente van Schleiden, zullen weinigen geweten hebben dat er een Esperantobijeenkomst plaatsvond. Anderzijds zullen toeristen aan het Drielandenpunt in Vaals (NL) het waarschijnlijk wel geweten hebben. Deze toeristische plaats was samen met het Vieille-Montagnemuseum in Moresnet de bestemming van de excursie. De geschiedenis van het nabijgelegen Neu-Moresnet, waarin Esperanto een rol speelt (zie het juni-nummer van *Horizon.taal*), is genoegzaam bekend. Bernard-Régis Larue had in zijn lezing, doorspekt met leuke weetjes, het geheugen van de deelnemers nog eens opgefrist. Wist je bijvoorbeeld dat de toenmalige esperantisten een eigen volkslied hadden: *La Amikejo* [NL. de "vriendenplaats", ook de toenmalige bijnaam van Neu-Moresnet]? De organisatoren hadden het originele idee om de deelnemers te vergasten op een uitvoering van o.a. *La Amikejo* en *La Espero* door een plaatselijke harmonie bij het Drielandenpunt. Misschien

Frisse lucht opsnuiven in het groen (Foto: Justin Vast)

Vlaamse bijdrage dankzij docent Kristin Tytgat (Foto: Justin Vast)

Jong en minder jong aan de studie (Foto: Justin Vast)

“Jong” bloed op wandel (Foto: Justin Vast)

Internationaal koor(tje) (Foto: Justin Vast)

hebben enkele – door het druilerige weer – zeldzame toeristen er wel voor de eerste keer van Esperanto gehoord...

Het concertprogramma 's avonds werd verzorgd door nieuwe en minder nieuwe artiesten. JoMo kreeg natuurlijk een groot deel van de deelnemers op de dansvloer. Voor wie hield van iets rustigers, was er een optreden van een Bulgaars-Deens-Ests-Spaans gelegenheidskoortje geleid door Zdravka Boytcheva, die ook de *kant-ateljeroj* (NL. zangworkshop) had verzorgd. Ik vond het een beetje jammer dat ook de “vruchten” van haar zangworkshops niet ten gehore werden gebracht. *Mezbakita* [NL. Halfbakken], een duo van Vlaamse twintigers, dit keer bestaande uit zanger Dimitri

en pianist Pjotr, had ik al tijdens PEKO gehoord en ik vond het een verademing. Zij brengen hun liederen op een heel creatieve manier. Het zijn geen vrolijke teksten – sommigen vinden ze te donker – maar ze drukken wel uit hoe zij de huidige wereld en zichzelf ervaren. Liever dat dan de “mi amas Esperanton”-schlagerzangers waarvan we er al iets te veel hebben. Mits enige “rijping” zie ik voor *Mezbakita* een mooie toekomst.

Kortom, het was een van de betere Benelux-congressen van de laatste jaren.

Piet Glorieux

COMENIUS IN DE HEIDE

Comenius wordt soms de vader van de moderne pedagogie genoemd. Hij geloofde dat iedereen, ongeacht geslacht of sociale status, recht heeft op kwalitatief hoogstaand onderwijs. Esperanto zou sowieso een grote hulp zijn om dat principe in de praktijk te brengen. Comenius was het onderwerp van een lezing van Cyreen Knockaert in La Erikejo, de club van Kalmthout. Een goede gelegenheid om op 15 mei – voor de eerste keer in mijn bestaan – een bezoekje te brengen aan de samideanoj in Kalmthout.

De club vergadert in Heide, een gehucht van Kalmthout op een boogschuit van het station Heide, op de voorstedelijke S-treinlijn richting Essen. De club is dus gemakkelijk bereikbaar met het openbaar vervoer. Hun “lokaal” is het gezellige ontbijtrestaurant Heide-City, gerund door dochter van Willy en Mireille. Mireille Storms is de motor van de club.

Voorafgaand aan de voordracht maakte ik een wandelingetje en ontdekte ik dat het gehucht Heide pas “tot bloei kwam” nadat men het station Heide in 1911 in dienst had genomen, voornamelijk ten behoeve van de zandontginning. De redelijk imposante Sint-Jozefskerk werd ook pas rond die tijd gebouwd (1935). Toen de grootstedelingen de Kalmthoutse Heide begonnen te ontdekken, ontstonden er veel eet- en drankgelegenheden.

Japlemedia CC BY-SA 4.0

Cyreen Knockaert liep al lang rond met het idee om een voordracht te geven over Comenius. Deze theoloog, filosoof, hervormer, pansofist en pedagoog werd eind zestiende eeuw geboren in Moravië, het oostelijke deel van Tsjechië. Toevallig heeft de Tsjechische provincie Zuid-Moravië nu... Brno als hoofdplaats, de stad waar dit jaar het UK plaatsvond.

ullstein bild Dtl./ullstein bild via Getty Images

Jan Amos Comenius (Moravië 1592 - Amsterdam 1670)

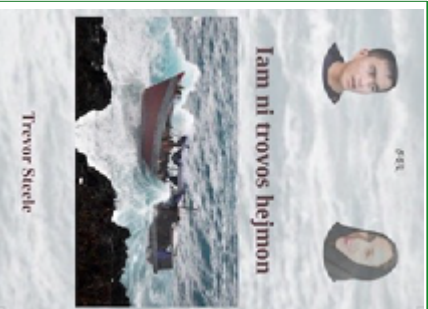
Het is niet de bedoeling om hier de inhoud van Cyreens voordracht te verklappen, maar ik onthoud wel dat Comenius verrassend moderne ideeën had, wellicht voor een deel geïnspireerd op de religieuze omgeving waarin hij was opgegroeid. Het was een milieu van vredelievende mensen, aanhangers van Jan Hus, een Boheemse priester die in de veertiende eeuw gepleit had voor een hervorming van de katholieke kerk (en eindigde op de brandstapel).

Comenius pleitte voor universeel onderwijs (onderwijs voor iedereen), een universeel curriculum (leerdoelen) en zelfs onderwijs in of van een universele taal. In het boek *Via Lucis* gaf hij aanwijzingen hoe zo'n taal moest worden opgebouwd, en de overeenkomsten met Esperanto zijn groot.

Kortom, ik vond het een zeer leerrijke voordracht. Cyreen had het – zoals we hem kennen – heel goed voorbereid. Zo goed zelfs dat de duur van de bijeenkomst niet volstond. Het vervolg van de voordracht is gepland voor een andere bijeenkomst in Kalmthout. Hou de kalender in het oog als je erbij wil zijn!

Piet Glorieux

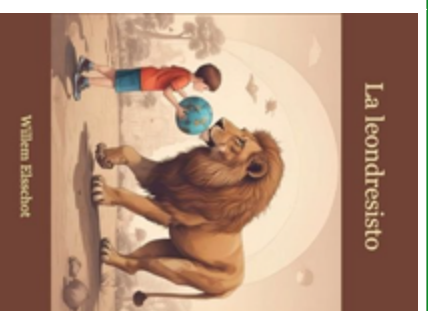
Uit de boekenwinkel van de Vlaamse Esperantobond vzw

Over de belevenissen van twee vluchtelingen die asiel zoeken in Australië. 15 euro

Kleurrijk geïllustreerd woordenboek voor families en cursisten. 13 euro

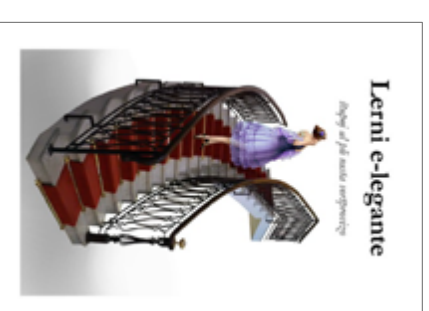
Over de warme band tussen een grootvader en zijn nieuwsgierig kleinkind. 12 euro

Vind het juiste woord aan de hand van categorieën. 12 euro

Historische roman over de echte stichter van het christendom: Paulus. 10 euro

Rijk geïllustreerd boek dat woorden in hun context aanbrengt. Groot formaat. 20 euro

1 boek:
10% korting

2 boeken:
20% korting

vanaf 3 boeken:
33% korting

De korting geldt voor alle uitgaven van de VEB!

Bestelformulier

☐ Cisko kaj Vinjo – la Brusela Bubo	7 euro
☐ Esprimaro	12 euro
☐ Frankenŝtajno	14 euro
☐ Gerda malaperis	9 euro
☐ Homoj de Putin	15 euro
☐ Iam ni trovos hejmon	15 euro
☐ La leondresisto	12 euro
☐ Lerni e-legante	20 euro
☐ Memoraroj de Julia Agripina	20 euro
☐ Paulus fondinto	10 euro
☐ Praktika foto-vortaro	13 euro
☐ Wordenboek NL-EO-NL	18 euro

Alle boeken van FEL: [www.rebutoiko.be/nl/kategorio/\(FEL\)](http://www.rebutoiko.be/nl/kategorio/(FEL))

Vul zelf in: ☐ _____ euro

☐ _____ euro

☐ _____ euro

☐ _____ euro

☐ + verzending naar afhaalpunt: 5 euro

☐ of + verzending naar thuisadres: 7,5 euro

TOTAAL : _____ euro

☐☐☐☐☐☐

FEL-code _____
Familiennaam _____ Voornaam _____

Adres _____

Postcode _____ Gemeente _____

Telefoon _____

E-mail _____

Betaling:

- ☐ Ik betaal rechtstreeks aan de Vlaamse Esperantobond vzw: BE31 4025 5105 3155.
- ☐ Ik betaal aan mijn Esperantogroep **en bezorg dit formulier ook aan hen.**
- ☐ Ik heb een tegoed op mijn rekening bij FEL – gelieve mijn rekening te debiteren.

Rechtstreeks sturen per post, e-mail of via een plaatselijke groep bezorgen aan:

Vlaamse Esperantobond vzw 03 234 34 00
Lange Beeldkensstraat 169 www.esperanto.be
BE-2060 Antwerpen admin@fel.esperanto.be

Formulier voor lidmaatschappen en abonnementen 2026

FEL-code -

Familienaam Voornaam

Adres

Postcode Gemeente

Telefoon Beroep

Geboortedatum Nationaliteit

E-mail

Tot welke plaatselijke Esperantogroep wenst u te behoren?¹

☐ Antwerpen ☐ Brugge ☐ Gent ☐ Kalmthout
☐ Limburg ☐ Kortrijk ☐ Leuven ☐ Oostende

Andere leden van het gezin:

Naam:	Voornaam:	Geboortedatum:

Lidmaatschap Vlaamse Esperantobond vzw:	
– gewoon lid ²	35,00 EUR EUR
korting voor elektronisch tijdschrift	– 5,00 EUR EUR
+ familiaal lid (alle andere leden van het gezin) ³	+ 30,00 EUR EUR
– gewoon lid + Monato op papier	99,00 EUR EUR
lid met beide tijdschriften elektronisch	60,00 EUR EUR
– steunend lid (= extra gift ⁴ van 40 euro)	+ 40,00 EUR EUR
– levenslang lid ²	875,00 EUR EUR
Ik ben sympathisant en doe een gift aan de Vlaamse Esperantobond ⁴ : EUR	
Extra steun	
Ik schenk de volgende som:	
g – voor de werking van de plaatselijke groep ⁴	 EUR
d – ik wil de jongeren steunen	 EUR

De gegevens die u verstrekt, worden in de computer van de Vlaamse Esperantobond vzw. bewaard. Zij worden enkel gebruikt om u te informeren over de doelstellingen en de activiteiten van de Esperantobeweging, voor facturatie, e.d. U kan schriftelijk om een uittreksel van de gegevens die FEL over u heeft verzocht, ze laten wijzigen of verwijderen.

Zie ook: www.esperanto.be/fel/nl/privacy.php

Abonnementen			
Horizontaal (gratis voor leden)	online / papier	30,00 EUR / 35,00 EUR	 EUR
Monato		68,00 EUR	 EUR
Reta Monato PDF/ePub/Kindle/mp3		39,00 EUR	 EUR
Esperanto		45,00 EUR	 EUR
Juna Amiko	online / papier	13,00 EUR / 20,00 EUR	 EUR
Kontakto		25,00 EUR	 EUR
Literatura Foiro (64 paĝoj)		56,00 EUR	 EUR
La Ondo de Esperanto	☐ pdf / ☐ ePub	15,00 EUR	 EUR

Internationale lidmaatschappen:	
Lid UEA met toegang tot jaarboek	44,00 EUR EUR
Jongeren 11-19 j.: 11,00 EUR / Jongeren 22-25 j.:	22,00 EUR EUR
Lid UEA met revuo 'Esperanto' en jaarboek	74,00 EUR EUR
Societo Zamenhof	+ 148,00 EUR EUR
ILEI + Internacia Pedagogia Revuo	
online: 14,50 EUR / papier: 27,00 EUR	 EUR
Supera membro ILEI + IPR kaj Juna Amiko (papier)	42,00 EUR EUR
INOE + Naturista vivo	21,00 EUR EUR
TEVA + Esperantista veg	online: 10,00 EUR / papier: 20,00 EUR EUR
ATEO + Ateismo	online: 13,00 EUR / papier: 16,00 EUR EUR
IKUE + Espero Katolika	online: 12,50 EUR / papier: 25,00 EUR EUR
TOTAAL EUR	

Betaling:

- ☐ Ik betaal rechtstreeks aan de Vlaamse Esperantobond vzw: BE31 4025 5105 3155.
- ☐ Ik betaal aan mijn Esperantogroep en bezorg dit formulier ook aan hen.
- ☐ Ik heb een tegoed op mijn rekening bij FEL – gelieve mijn rekening te debiteren.

Noten:

- Een lid van de Vlaamse Esperantobond vzw is automatisch ook gewoon lid van de dichtstbijzijnde plaatselijke Esperantogroep. Wenst u lid te zijn van een andere groep, plaats dan een kruisje bij de gewenste groep (regio).
- Leden en steunende leden van de Vlaamse Esperantobond vzw (FEL) krijgen een gratis abonnement op het tijdschrift Horizontaal.
- Bij een familiaal lidmaatschap is iedere 2de en volgende persoon die op hetzelfde adres woont, lid. Er wordt slechts één tijdschrift per adres verzonden.
- Opgelet: vanaf 2026 zijn giften aan de Vlaamse Esperantobond vzw niet langer fiscaal aftrekbaar.**

Rechtstreeks sturen per post, e-mail of via een plaatselijke groep bezorgen aan:

Vlaamse Esperantobond vzw Lange Beeldekenstraat 169 BE-2060 Antwerpen	03 234 34 00 www.esperanto.be admin@fel.esperanto.be
--	--

Aliĝu al la UK 2026
en Graco (Austrio)

La unua favorpreza
aliĝperiodo finiĝas
fine de novembro!

Pli da informoj:
eventaservo.org
aŭ
uea.org/gk/1236a1

ESPERANTO-PERIODIEKEN IN DE ERFGOEDBIBLIOTHEEK

Een alfabetisch overzicht (B-D)

Hiermee wordt de gelijknamige bijdrage, verschenen in Horizon.taal, nummer 333, voortgezet. Op te merken is dat ondanks de beperkende titel hierboven, sporadisch ook andere aan Esperanto verwante plantalen voorkomen in de collectie.

Zoals eerder vermeld verwijzen de cijfercodes tussen vierkante haakjes naar de *Bibliografio de Periodaĵoj en aŭ pri Esperanto* (BPE, uitgave 2019). Nog te bedenken is dat de geschiedenis van veel Esperantotijdschriften behoorlijk complex is. Mogelijk zijn dus sommige voorgestelde gegevens in hun details voor verbetering vatbaar.

Belarto [842] is een literair-cultureel bijblad van *Esperanto* (van de Wereldbond) uit de jaren 1958-1961. Hoofdredacteur was William Auld (1924-2006). Een recensie over deze uitgave kan men lezen in onder meer de tijdschriften *Oomoto*, nov.-dec. 1958, en *Belga Esperantisto*, sept.-okt. 1958, beide overigens digitaal beschikbaar voor genoemde referenties, bijvoorbeeld via de Anet-catalogoog.

Belga Adresaro Esperantista [848] is een eenmalig verschenen adresboek. Het lijst namen en adressen op van de Belgische Esperantosprekers voor het jaar 1910. Het zou gaan om meer dan 3000 personen. Samenstellers waren Oscar Van Schoor (1873-1936) en Frans Schoofs (1888-1934). De publicatie is ook digitaal ter beschikking.

Over **Belga Esperantisto** [852] kan men commentaar bij het eerste verschijnen lezen in onder meer *The British Esperantist* van 1909, nr. 49, p. 8. Het tijdschrift, met ISSN-nummer 2952-6787, werd de opvolger van *La Belga Sonorilo* toen dit laatste de Esperantoboot verliet (zie verder). *Belga Esperantisto* hield het hoofd boven water van 1908 tot 1961. Het onderging toen een gedaanteverandering naar *Sonorilo*. De uitgever van *Belga Esperantisto*, "Belga Ligo Esperantista", bleef bestaan als "Belga Esperanto-Federacio" met opslorping van de Vlaamsgezinde "Flandra Ligo Esperantista" die voorheen *Flandra Esperantisto* uitgaf.

Belga Esperantisto is volledig digitaal beschikbaar en de collectie in EHC is volledig. Er wordt voortgewerkt aan het afzonderlijk catalogiseren van significante artikelen, met directe koppeling aan de digitale versies.

La Belga Idisto is een tijdschriftje in het Ido dat opgesteld werd door Eugène Mathys uit Leuven in de jaren 1925-1926. In EHC bevinden zich drie nummers.

Belga PEK-Bulteno [862] is een plaatselijk orgaan van de "links" georiënteerde Esperantobeweging; het tijdschrift verscheen enkel in 1935/1936 en was de opvolger van *Belga Esperanto-Proleto*. "PEK" staat hier voor *Belga Esperanta Korespondanto*. Het bescheiden maar karaktervol gestencilde blaadje kwam na 1936 uit onder de naam *Belga Proleto*.

La Belga Sonorilo [865] is het eerste in België verschenen Esperantotijdschrift, namelijk vanaf 1902. De initiatiefnemer, Charles Lemaire (1863-1926), schakelde echter over in 1908 naar het Ido, en "zijn" tijdschrift met hem. Uiteraard heeft de publicatie een grote waarde voor de geschiedenis van de plantalen in ons land. De collectie in EHC is volledig en ze is ook digitaal beschikbaar. De teksten zijn vaak drietalig (Esperanto, Frans, Nederlands).

BES-a Adresaro [911] is een adresboek bedoeld voor alle landen. Het werd 14 maal (her) uitgegeven door Bohema Esperanto-Servo tussen 1919 en 1940, telkens bijgewerkt. EHC beschikt enkel over de elfde uitgave, verschenen in 1934. Deze publicatie was vooral bedoeld om Esperantosprekers uit diverse landen die met elkaar wilden corresponderen, in contact te brengen. Toch werd gehoopt dat men op de lange duur alle adressen van alle Esperantosprekers uit de hele wereld zou kunnen bijeenbrengen.

La Brita Esperantisto [1178], tot 1973 onder de naam *The British Esperantist* [1184], is lang een van de belangrijkste Esperantotijdschriften geweest qua inhoudelijke artikelen. Heel wat van de meest vooraanstaande Esperantosprekers hebben

erin gepubliceerd. Het tijdschrift is onafgebroken blijven bestaan sinds het eerste verschijnen in 1905. Eigenlijk gaat het bibliografisch om twee verschillende tijdschriften, want met eigen ISSN-nummers, respectievelijk 0007-067X en 2755-4635. Ook in EHC worden de publicaties beschouwd als twee verschillende tijdschriften. Van beide werden inmiddels ook een aantal significante artikelen afzonderlijk gecatalogiseerd. Voor deze artikelen is meestal de relatie gemaakt naar de versies op het internet.

De collectie van *The British Esperantist* is in volledigheid aanwezig in EHC vanaf het eerste nummer uit 1905 tot aan de naamsverandering van 1973. Gezien de veelzijdigheid van de publicatie, van Britse degelijkheid, is de publicatie een kostbare bron van informatie.

Het tijdschrift is onder meer van groot belang voor het opsporen van degelijke recensies betreffende de Esperantoliteratuur.

Bulteno: monata eldono de la Antverpena poresperanta propaganda komitato [1506]. Dit maandblad verscheen te Antwerpen van 1925 tot 1929 en was bedoeld om, in die stad vooral, het Esperanto te promoten. De belangrijkste medewerker was Jan Jacobs (1885-1971), die mede aan de basis lag van het Esperanto-onderwijs binnen het stedelijk onderwijs. Het tijdschrift is volledig digitaal beschikbaar.

Bulteno de la Internacia Labor-oficejo [1610] was in de jaren 1923-1932 een periodieke bijlage van het tijdschrift *Esperanto* (Wereldbond). Het bevatte gespecialiseerde informatie over arbeidsomstandigheden en economie... In EHC is de collectie onvolledig, doch via de digitale link kan men wel alles lezen.

Bulteno de Libera Penso [1759] kan beschouwd worden als bijblad van *Libera Penso* [8809], dat in de jaren 1908-1914 werd uitgegeven door de "Internacia Societo Esperantista de Liberpensuloj", met zetel te Sens in Frankrijk. Er waren evenwel ook connecties met Antwerpen, want Frans Schoofs staat onder meer in 1912 vermeld als administrator van het tijdschrift. Misschien stelt dit niet zoveel voor en bedoelde men dat hij fungeerde als centraal contactpunt/verdeelpunt voor de abonnees uit België. Zeker is dat in de

eerste jaren van de Esperantobeweging het aandeel van een aantal vrijzinnigen aanzienlijk was.

Dansk Esperanto-Blad [2498] door Esperantist-Foreningen for Danmark uitgegeven, verscheen van 1900 tot 1965. In EHC ontbreken heel wat jaargangen, gelukkig gecompenseerd door digitale mogelijkheden. Het huidige *Esperanto en Danio* is niet aanwezig, maar is gemakkelijk terug te vinden op het internet, en vandaar ook grotendeels leesbaar. Esperantosprekers met bijzondere belangstelling voor de beweging in Denemarken kunnen zeker aan hun trekken komen.

In toekomstige bijdragen wordt het lijstje periodieke publicaties in EHC verder alfabetisch beetje bij beetje doorlopen. Intussen neemt ook het aantal gecatalogiseerde tijdschriftartikels toe, met zoveel mogelijk doorverbinding naar bestaande gedigitaliseerde versies.

Cyreen Knockaert

DWALEN MET “LA ERIKEJO” DOOR NEDERLANDS OUDSTE STADSPALEIS

Voor de Kalmthoutse Esperantogroep kwam de welverdiende bekroning van het werkjaar op de voorlaatste lentedag, onder een stralende junihemel. In het verleden koos onze Nederlandse sympathisant Rien als jaarlijkse excursie daarbij meestal een groene bestemming. Ditmaal had hij voor ons een cultureel pareltje opgevist dat ons eraan herinnerde hoezeer wij allen tot de Nederlanden behoren.

Hij zat al klaar, steeds vergezeld van de onafscheidelijke lederen hoed, op het gezellig terrasje nabij de ingang van het Markiezenhof in Bergen op Zoom, doel van onze uitstap. Aangezien hij enkele maanden geleden tot de edele broederschap der tachtigers toegetreden was, leek het ons gepast een heildronk uit te brengen te zijner ere. Gezien de milde temperatuur was dit meteen een opsteker voor het bijhouden van ons vochtpeil.

Vooraf hadden de meesten van ons – we waren met twaalf dit jaar – al eens rondgekuierd door de historische stad. Als men binnenkomt langs de Lievevrouwepoort, kan men de illusie krijgen in een wijk van Brugge te zijn. Rustiger is het wel in Bergen, men wordt er niet onder de voet gelopen door het internationale toerisme. De huizen zijn er op mensenmaat, de gevels keurig geschilderd; vele dragen namen, vaak in Oudnederlands gespeld, een en al poëzie. Stadhuis, lakenhal, kerken hebben niet het imposante van de gelijkaardige monumenten

Mt. Minderhoud, CC BY-SA 3.0

in de historische Vlaamse steden. Toch wijst de elegantie van de vormen op de rijkdom van de stad aan de Oosterschelde in de vijftiende en zestiende eeuw.

Rijk werd Bergen door handel en nijverheid, met als hoogtepunten de jaarmarkten, paasmarkt en allerheiligenmarkt, chronologisch aansluitend op de twee Antwerpse jaarmarkten, die van Pinksteren en Bamis (Mis van Sint-Bavo). Van de welvaart pikten de heren van Bergen hun graantje mee, want ze hadden het waagrecht, d.w.z. ze inden een belasting per gewicht van de verhandelde goederen, vanaf vijftig pond. De jaarmarkten betroffen hoofdzakelijk de groothandel in textiel en wat erbij kwam kijken, zoals verfstoffen. Een plaatselijke specialiteit waarvoor Bergen befaamd werd, was het meekrappoeder, een rode verfstof bereid uit de wortels van de meekrapplant (*Rubia tinctorum*).

In 1484 kon heer Jan II van Glymes dan ook het toen grootste stadspaleis, binnen de grenzen van het huidige Nederland, beginnen te bouwen. De werkzaamheden werden voortgezet onder Jan III van Glymes. Deze deed een beroep op de befaamde architectendynastie Keldermans uit Mechelen, de bouwmeesters van o.a. de Sint-Romboutstoren. De heren van Bergen waren overigens belangrijke personages, ridders van het Gulden Vlies in het Bourgondische Rijk en later ook onder de Habsburgers.

Even poseren in de baroktuin van het Markiezenhof - Simon zittend.

Het stadspaleis heet nu Markiezenhof, maar oorspronkelijk sprak men van "Het Grote Hof". De heren van Bergen verkregen de titel van markgraaf ofte markies immers pas van keizer Karel in 1533. Hun residentie onderging in de loop der eeuwen ook uitbreidingen en verbouwingen; zo werden het meerdere aaneengebouwde complexen met binnenin verdiepingen die niet op elkaar aansluiten. Verbindingen zijn er via de wenteltrappen in de torengedebouwen. Ons trouwste lid, Simon, zoals steeds present bij alle activiteiten van La Erikejo, ondanks zijn 91 jaar en verminderde mobiliteit, deed dapper mee aan de rondgang, met bijstand van achterlicht Inneke en het comfort van een stoel meegedragen door helpende handen. Tot onze ontsteltenis vernamen we net één maand nadien dat de minzaamste Esperantospreker van Nederland onverwacht thuis was overleden op 20 juli.

Simon en Inneke.

We kwamen eerst in de zeer ruime Hofzaal met de monumentale Sint-Kristoffelschouw, in de middeleeuwen en later de plaats om gasten, vreemden en burgers te imponeren en nederigheid voor de voorname heer in te prenten. Sint-Kristoffel had blijkbaar een vinger in de pap te brokken bij het binnentreden van de hemelpoorten. Hij was daarom zeer belangrijk in die christelijke tijden waarin de grote heren niet altijd even christelijk leefden, maar toch hun zitje in het hiernamaals ambieerden.

Toentertijd was het alvast niet iedereen gegeven de Hofzaal te betreden. Men diende al een belang, waarde of waardigheid te hebben. Wie

nog ietsje hoger stond op de maatschappelijke ladder, mocht wellicht ook, ingetogen, de brede trap bestijgen naar de verdieping. Want een heer van stand leefde niet en ontving niet zoals de rest op het gelijkvloers. Dienaar en bezoeker moesten zonder ophouden herinnerd worden aan het standenverschil door middel van... het hoogteverschil.

Nu, de gang der eeuwen, de verandering der tijden heeft uiteindelijk meer gelijkheid gebracht. Van veel zaken werden de muren van het stadspaleis de stille getuigen: van de opgang van heren/markiezen van Bergen, van hun steeds grotere grondbezit, van hun erfenisperikelen en ten slotte van hun ondergang in de nasleep van de Franse Revolutie.

Het meubilair en de kunstwerken die het paleizencomplex ooit gevuld hebben, werden geroofd. De gebouwen kregen in de negentiende eeuw andere functies, zoals kazerne, militair hospitaal... Pas halfweg de vorige eeuw werd begonnen met de restauratie van het gebouwencomplex, dat een culturele rol toebedeeld kreeg en toegankelijk werd voor het publiek. Natuurlijk kon dit gebouw niet als bij toverslag de oorspronkelijke interieurs tevoorschijn halen. De "kale" architectuur, de grootsheid van de ruimtes, het fraaie en stoere van metselwerk en dakgebinten komen er des te sprekender door tot uiting. In het herbouwde gedeelte uit de achttiende eeuw, met uitzicht op een weidse baroktuin, werden antieke meubels en kunstwerken aangebracht van elders in Nederland afgebroken huizen uit hetzelfde tijdperk. Hierdoor kunnen we ons wel voorstellen in welk kader de toenmalige markiezen leefden.

Bij onze rondgang door de zolderruimten werden we door middel van een reusachtige maquette van de streek rond de stad aanschouwelijk gewezen op de prominent militaire rol van Bergen op Zoom gedurende meer dan twee eeuwen. De stad was immers onderdeel van de Zuidwaterlinie (zie ook Horizon-taal nr. 311, p. 21), die de Verenigde Provinciën moest beschermen tegen de vijanden uit het Zuiden. De stad werd lang als oninneembaar beschouwd. Maar toch slaagde het leger van Lodewijk XV erin het bolwerk te veroveren in 1747, tot verbazing van heel Europa. De Fransen bleven slechts tot eind 1748. Maar dat was blijkbaar lang genoeg om de streek gedetailleerd

La Erikejo bewondert een interieur uit de 18e eeuw

in kaart te brengen. Zo konden hovelingen en vooraanstaanden zich korte tijd nadien vermeien in een maquette van het slagveld, naar vaste gewoonte besteld door de firma Zonnekoning & achterkleinzoon tot lering en bescheidenheid van vriend en vijand. Wat wij hebben kunnen bewonderen, was in feite een kopie van deze originele driedimensionale landkaart.

Zonder spijt dat we even al dat oorlogsgeweld konden vergeten, kwamen we nadien in een andere zolderruimte, die de grootste kermisexpositie van de Benelux herbergt, een wereld van lichtjes en flikkering, spiegels, draaiende kermisattracties en vrolijke deuntjes. Alleen de geur van smoutebollen ontbrak. Zoals voor de Pinksterfoor te Antwerpen roept, zoals overal elders, het woord “foor” niet meer de middeleeuwse jaarmarkten voor de geest, wel kermisplezier en even weer kind of jongere zijn...

Tijd werd het om uit te blazen van deze dwaaltocht van middeleeuwen tot heden, langs wenteltrappen, binnenpleinen, gaanderijen, zalen en gangen. Gelegenheid genoeg om bij te tanken en bij te praten op de weidse marktplaats

met stadhuis en “Peperbus”. Ik had die middag een grote Turkse familie met bruidspaar uit het stadhuis zien komen. Dikbuikig bourgondisch mocht ook het standbeeld van Anton van Duinkerken (1903-1968) mee op de familiefoto. De befaamde schrijver, geboren, getogen en geëerd te Bergen op Zoom, kreeg aandoenlijke islamitische knuffels. Geruststellend: vreemde culturen botsen niet steeds, maar harmoniëren soms. Waar zowel een Turkse als Marokkaanse moskee is, naast tempels, kerken, een synagoge, voelt elke godvrezende zich thuis.

Onder de indruk van de belevenissen van de dag, misschien wat vermoeid en beneveld door Duvels en aanverwanten, dacht het gezelschap er zelfs niet aan om een traan weg te pinken bij het Esperantomonument, opgericht door onze tweevoudige taalgenoten in 1933. De stadsdiensten onderhouden het gedenkteken piëteitsvol, samen met de mooie groene omgeving errond. We bezochten het dus niet – o eeuwige schande! Het blazen van *La Erikejo* wordt opgepoetst... een volgende keer. Maar Simon Petrus Smits zal er niet meer bij kunnen zijn.

Cyreen Knockaert

VERRIJK JE ESPERANTO - 6

Al lang was de redactie van Horizon.taal op zoek naar een taal oefenrubriek. Met deze e-legante rubriek slaan we twee vliegen in één klap. Enerzijds is het een hommage aan de auteur van Lerni E-legante, wijlen Petro Desmet, die ons in de lente van 2024 verliet. Anderzijds verrijken we (hopelijk) jouw kennis van de Esperanto-woordenschat. Aan het einde van elk hoofdstuk vind je ook een klein quizje, waarvan je de antwoorden vindt op de webpagina van Horizon.taal. Meteen ook een aansporing om de website van de Vlaamse Esperantobond eens te bezoeken.

6. KAPVESTOJ

Ofte ni rigardas homon de la kapo ĝis la piedoj, de la verto ĝis la piedfingroj. Tion ni ankaŭ faros nun, kaj ni esploru la ornamaĵojn de ambaŭ ekstremaĵoj, ornamaĵojn de la kapo, ornamaĵojn de la piedoj.

Kapvestoj

Virinoj foje portas simplan kaptukon. Tiel ili ofte aspektas tre ĉarmaj kaj allogaj. En iuj kulturoj virina hararo estas konsiderata tre **erotikveka** kaj oni devigas la virinojn, se ili moviĝas en publikaj lokoj, kie ĉiu povas vidi ilin, kovri la kapharojn per tuko. En tiuj kulturoj eĉ la kaptukoj estas neŭtralaj, simplaj, unukoloraj kaj striktaj... ili vere premas kaj forpuŝas la harojn kontraŭ la kaphaŭto. En aliaj kulturoj la kaptukoj per siaj koloroj kaj **motivoj** altiras sunon, lumon kaj okulojn.

Virinaj kapvestoj

Ni tamen ne forgesu ke ankaŭ en Eŭropo, ĝis antaŭ kelkdeko da jaroj, estis konsiderata nedece ke virino aŭ fraŭlino eliru publike kun flirtanta hararo! Tiam oni deklaris ke virino nepre surhavu ĉapon aŭ ĉapelon.

Iel oni povas diri ke transiro inter kaptuko kaj ĉapo kaj ĉapelo estas **kufo**. Ĝi igas nin pensi pri **ruĝkufulineto**. En filmoj ankaŭ beboartistinoj ofte surhavas kufon. En la moderna tempo ŝajne ili malofte ankoraŭ estas troveblaj. La diferenco inter ĉapo kaj ĉapelo estas ke ĉapeloj havas randon. Nu ja, ĉio kio ekzistas havas randon, sed temas pri bone distingebla alidirektita vestoparto, **ortangule** al la ĉapelkorpo. Tiu rando povas esti larĝa aŭ mallarĝa. Tre larĝrandan pajlan ĉapelon oni plej ofte nomas **Florenca ĉapelo (1)**.

Fraŭlinoj foje portas **beretojn (2)**, aŭ **vaskan**, aŭ **eŭskan** ĉapon. Ofte beretoj havas meze de la **ĉapverto** iun rekte starantan mallongan kolumneton, kiu ŝajnas saluti la mondon kaj ĝiajn loĝantojn. Ne malofte oni

1

somere vidas **kloŝformajn** ĉapelojn, kies rando tre harmonie **kunfandiĝas** kun la ĉapokorpo, tiel ke oni hezitas ĉu temas pri ĉapo aŭ ĉapelo.

Por **felaj** ĉapeloj oni iam uzis felojn de **lutreoloj** kaj **vulpoj**, sed tio nun, feliĉe, ne plu estas leĝe permesata. Io tute alia estas **feltaj** ĉapeloj, kiuj estas fabrikitaj el iu ŝtofo neteksita, kiu konsistas el kungluitaj kaj kunpremitaj haroj aŭ laneroj. Imponaj estas la **brokaĵaj ĉapeloj** (1), en kiuj do estas intertekstaj fadenoj silkaj aŭ eĉ plumoj, ekzemple

de **ardeo**. Iuj virinaj ĉapeloj havas **vizieron**, kaj iam, sed nun ŝajne ne plu, iuj havis **vualeton**, kiu pli-malpli kaŝis la okulojn. Precipe ĉe malhelaj **mornaj** ĉapeloj, aŭ **funebraj** ĉapeloj tamen tiaj vualetoj ankoraŭ aperas de tempo al tempo.

2

Viraj ĉapoj kaj ĉapeloj

3

Precipe viroj dum la vintro protektas la valoran cerbujon per ŝtofa aŭ **trikita** ĉapo (2). Laboristoj kutime surmetas ŝtofan ĉapon kun viziero. Similaj, sed ofte iom pli luksaj, estas la kutimaj sportaj **kaskedoj** (3), kiuj havas formon de soldataj **uniformĉapoj**.

La **maristaj** kaskedoj normale montras iom altan kaskedo-frunton, sur kiu ofte estas rubando kun la nomo de la ŝipo aŭ de la ŝipkompanio. Molaj ĉapeloj normale havas kavetojn, kaj la antaŭajn oni nomas **prenkavetoj** ĉar tie oni tuŝas la ĉapelon ĉe forpreno. Kaj certe ankaŭ en via lando la skoltoj kutime kantas: mia ĉapo havas kvar kavojn, ĉu ne?

La **skolta** ĉapo (4), aŭ fakte ĉapelo, estas

4

sufiĉe tipa kaj konata; ĝi estas ankaŭ la ĉapelo de la usonaj parkgardistoj.

En bildoj de Londonaj borsoklientoj plej okulfrapaj estas la **rigidaj melon-ĉapeloj (1)**.

2

La samaj homoj portas ĉe oficialaj ceremonioj cilindrajn ĉapelojn. De tiuj eĉ furoris la speco kiu interne havas **risorton**, tiel ke oni povas kunpremi, klakfermi la ĉapelon, kiu tiam fariĝas facile sub brako portebla nigra disko. Tiajn ĉapelojn oni do kutime nomas **klakĉapeloj (2)**.

Ne menciita, ĝis nun, estas la plej ofte helflava **ŝtorm(o)kapuĉo** de fiŝistoj!

Ekzotikaj ĉapoj

Ekzistas aliaj kapvestaĵoj, kiuj por eŭropanoj estas **ekzotikaj** sed tute ne por la kulturoj kiuj ilin havas kaj kie ili do abundas. En PIV ili prave troviĝas: la **fezo (3)**, la **turbano** kaj la **kapuĉo (4)**.

Nu, kapuĉojn ni ĝis antaŭ nelonge konis kiel parton de la monaĥa **froko (5)**. Mi ne scias kial, sed mi ĉiam havis la senton ke ĉe metado la monaĥo eniras alian propran mondon for de la **tentoj** de la moderna socio. **Dedukti** el la ĉapo aŭ ĉapelo la valoron de homo estas stulta **sinteno**, ĉar ofte ĉapo de kampulo kovras kapon de saĝulo.

Pri la vestoverbo

Estas logike uzi la verbon "vesti", kiu estas eĉ fundamenta, kun la signifo kovri per vesto. En la Biblio estas: *Dio la Eternulo faris por Adam kaj por lia*

edzino vestojn el felo, kaj li vestis ilin. Logike oni ankaŭ pensas pri "surmeti". Do, ek al PIV! Ankaŭ por tio estas ekzemplo en ĝi, ankaŭ el la Biblio: *siajn linajn pantalonon li surmetis sur sian korpon*. Nun ni ne plu uzus pluralon por pantalonon! En tre multaj naciaj lingvoj la uzata verbo estas "porti".

5

6

Denove PIV liveras Zamenhofan frazon: *mi portas silkajn ŝtrumpojn kaj mufon* (5). Mi ŝatas aldoni ke en tiu ĉi lasta frazo la Zamenhofa "mi" ne nepre signifas Zamenhof. Kvankam en la nuntempo ankaŭ tio ne devus ŝoki iun. Cetere ankaŭ "meti" eblas. Zamenhof, en PIV, *metis sur sin zibelan* (6) pelton. Kaj mi metis belan verdan papiliokravaton por iri al la Zamenhoffesto!

Antaŭ cent jaroj

Ŝajne oni antaŭ cento da jaroj bredis iujn bestojn, precipe el la familio de la martesoj por uzi ilian felon. Mi memoras ke mi, kiel knabeto, ludis per iu stranga vestaĵo de mia patrino, vestaĵo kiun ŝi aĉetis do ĉirkaŭ la jaro 1920. Estis longa, tre mola, hara **boao**! Nu, atentu, en tre multe da lingvoj kaj ankaŭ en Esperanto, boao ne nur estas la nomo de iu serpento, sed oni ankaŭ uzas ĝin por indiki iun longan aĵon, kiun virinoj serpentumigas ĉirkaŭ la kolon. En Esperanto la vorto, en tiu senco, ne estas fundamenta (ĝi estas fundamenta nur en la senco de nomo de serpento) sed jam treege longe tamen uziĝas ankaŭ tiusence! Ĝi aperas en la bildtabula libro el 1921, de Dietterle, kun du nomoj: peltkolumo kaj boao. En la bildo vi rimarku, ĉe ambaŭ ekstremaĵoj, du piedetojn kaj beletan vosteton. La ekzemplero de mia patrino havis, je ambaŭ ekstremaĵoj, iun kapeton kun brilaj okuletoj, kaj, se mi bone memoras, du piedetojn. La vestaĵo ne vere rilatas serpenton, kaj nomiĝas tiel nur pro sia longeco kaj pro la serpenteca ĉirkaŭkolvoviĝo. Cetere, ekzistas ankaŭ tute plumaj boaoj!

Aldonaj informoj

1. Serĉu en PIV ĉe: vesto – ankaŭ la kapvestoj troviĝas tie!
2. Bildvortaroj. BVE: tabulo 42 – EBV: tabulo 36.

Taskoj kaj ekzercoj

1. Diferenco inter ĉapo kaj ĉapelo estas ke ĉiu kapvestaĵo sen ĉirkaŭrando nomiĝas ĉapo, kaj ĉapelo principe havas **ĉirkaŭrandon** kaj estas (laŭ PIV) el pli-malpli malmola materialo. Sendube ebleco ekzistas fabriki iun kapvestaĵon pri kiu diskuto eblas pri jes aŭ ne ĉapeco! Raymond Schwartz en sia skeĉo pri neologismoj proponas uzi anstataŭ la vorton ĉapelo, la kunmetaĵon **salutaparato**. En PIV estas frazo, esprimo, kiu pravigas lin: **demeti la ĉapelon antaŭ iu**, kun la klarigo: signo de respekto aŭ saluto. Temas pri laŭlitera kaj figura uzo de la esprimo. Oni ankaŭ povas do demeti la ĉapelon por/pro io. Rakontu pri kio vi volonte demetas la ĉapelon!
2. En la teksto estas frazeto kiu sugestas ke ĉapelo indikas pli altan intelekton ol ĉapo. Fakte la frazo ankaŭ parenkas al tiuj el la antaŭa leciono: ke oni ne juĝu laŭ la vestaĵoj. Ekzistas aliaj esprimoj rilate kapon kaj ĉapon, ekzemple: **kia la kapo, tia la ĉapo**. Ĝi estas en paragrafo kun titolo "sameco". Kiun signifon vi vidas en ĝi? Ĝi povas esti admono, ĝi povas esti konstato.
3. Ŝajne la kapo estas konsiderata kiel io tre grava, tre speciala, kiel la fonto de intelekto. Do klare, kapo estas ofte uzata por cerbo, por intelekto. Bela ekzemplo estas la proverbo: **kapo estas por tio ke ĝi zorgu pri ĉio**. Se, kontraŭe, oni diras pri iu: **kapo kun herbo, sen guto da cerbo** kion oni deziras esprimi?
4. Froko estas monaĥa longa robo, kun malstriktaĵoj manikoj. De la substantivo oni deduktas aliajn vortojn: **senfrokiĝi** kaj **frokulo**. Kion ili signifas? Frokulo estas en PIV indikita kiel familieca vorto, kion ĝi esprimas? Ĉu respekto? Ankaŭ estas konata la esprimo proverbeca: **Kapuĉo monaĥon ne faras**. Ĉu ĝi havas la saman signifon kiel la proverboj el tasko 2 de la antaŭa teksto? Kio estas la diferenco?
5. Kiun verbon vi prefere uzas el la serio vesti, porti, meti, surmeti. Kial? Ĉu vi povas imagi situaciojn en kiuj vi nepre elektus iun difinitan verbon el la serio?

KVIZO ĈAPITRO 6

- Oni povas triki ĉapon sed oni ankaŭ povas ... ĝin per specifa ilo: maldika stangeto kun hoketo ĉe unu ekstremaĵo?
- Kiel oni nomas spaco inter du aŭ pluraj fadenoj, uzataj en reto aŭ trikita aĵo??
- Plenigu la mankantan vorton: "Het hemd is nader dan de rok." - "Pli kara estas kapo ol ..."

Vi trovos la respondojn en la Horizon.taal-retpaĝo www.esperanto.be/fel/nl/hor.php

Esperantoclubs in Vlaanderen

www.esperanto.be/groepen

ANTWERPEN

Esperanto-Antwerpen, p/a Lange Beeldekensstraat 169, BE-2060 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00, esperanto-antwerpen@esperanto.be - www.esperanto.be/antwerpen

La Verda Stelo: Klaas Dijkstra (voorzitter)

BRUGGE

Paco kaj justeco, Heidi Goes, Assebroeklaan 2, BE-8310 Brugge, tel.: 050 67 51 78, heidi.goes@gmail.com - <https://paco-kaj-justeco.weebly.com>

GENT

La Progreso, Katja Lödör, Peter Benoiltlaan 117, BE-9050 Gentbrugge, tel.: 09 230 16 77, gent@esperanto.be - www.esperanto.be/gent

KALMTHOUT

La Erikejo, Mireille Storms, Douglaslaan 14, BE-2950 Kapellen, tel.: 03 666 83 19, mireillestorms@hotmail.com - <https://laerikejo.wordpress.com>

KORTRIJK

La Konkordo, Piet Glorieux, Pastoor Blanckestraat 8 bus 0201, BE-8610 Kortemark, tel.: 0472 25 79 18, piet.glorieux@gmail.com, Jean-Pierre Allewaert, Leeuw van Vlaanderenlaan 35/0011 8500 Kortrijk, tel.: 056 20 07 96, esperantokortrijk@hotmail.com - www.esperanto-kortrijk.info

LEUVEN

Esperanto 3000, Myriam Van der Steen, Albert Stainierstraat 1, BE 3001 Heverlee, tel.: 0497 47 35 38, leuven@esperanto.be - www.esperanto3000.be

LIMBURG

Limburgse Esperantovereniging
Henri Schutters, Panhovenstraat 10, BE-3930 Peer, tel.: 011 63 55 92, henri.schutters@skynet.be - www.esperanto.be/limburg

OOSTENDE

La Konko, Anne Brabant, Duinenstraat 74 /0201 BE-8400 Oostende, tel.: 059 44 82 50, anne.brabant@telenet.be - www.esperanto.be/oostende

ROESELARE / TIELT zie KORTRIJK

Bestuursleden van FEL

Voorzitter:	Piet Glorieux
Secretaris:	Johan Van Eenoo
Penningmeester:	(vacant)
Bestuursleden:	Alex Humet, Ben Indestege

Andere nuttige adressen

Vlaamse Esperantobond / Flandra Esperanto-Ligo

Lange Beeldekensstraat 169, BE- 2060 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00
info@fel.esperanto.be - www.esperanto.be

Belga Esperanto-Federacio (BEF), Yves Nevelsteen,

yves.nevelsteen@gmail.com - www.esperanto.be/bef

ILEI-Belgio (Esperanto-leraars), Marc Cuffez, Torhoutsesteenweg 453

bus 0003, BE-8400 Oostende, tel.: 0486 36 23 65, flandrio@hotmail.be
https://ilei.info

Esperanto-Numismatika Asocio (ENA), Bert Boon, Lijsterbeslaan 13,

9630 Munkzwalm, tel.: 0472 73 48 30, bert.boon@skynet.be

Verdaj Skoltoj,

p/a Valère Doumont, Rue des Champs, 3 5060 Sambreville,
tel.: 0485 51 75 52, info@verdajskoltoj.net - www.verdajskoltoj.net

Valona Esperanto-asocio, V.Esp-o

p/a Jean Annet, Rue de la Terre Franche 31 - 5310 Eghezée,
tel.: 0495 10 32 30, esperanto.wallonie@gmail.com

Esperantista Brusela Grupo vzw (EBG) sekretariejo: p/a Yves De

Keyzer, Perkstraat 78, BE-1630 Linkebeek tel.: 0498 04 00 95;
sekretario@esperantobruselo.org - www.esperantobruselo.org/nl
Françoise Pellegrin, Eiklaan 14, BE-1640 Sint-Genesius-Rode

Esperanto Nederland, secretaris, Ineke Emmelkamp,

Arubastraat 12, 9715 RW Groningen, tel.: +31 (0)50 5718842
sekretario@esperanto-nederland.nl - www.esperanto-nederland.nl/groepen

Hoofdkantoor van de Esperanto Wereldvereniging/Centra Oficejo

de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam,
tel.: +31(0)104 361 044, uea@co.uea.org - www.uea.org

www.esperanto.be/horizontaal

<https://esperanto.events>

plusendas al

<https://eventaservo.org>

Eventoj en via regiono aperas en Eventa Servo de UEA. Jen la facilaj landaj ligiloj:

- Belgio be.esperanto.events
- Francio fr.esperanto.events
- Germanio de.esperanto.events
- Nederlando nl.esperanto.events

Ekzistas tia ligilo por ĉiuj landoj de la mondo!

Estas tre facile por:
komuniki, memori,
tajpi – ankaŭ por
ne-esperantistoj!